

*Marcel PROCA**

MONARHIA ȘI BÂRLADUL

The Monarchy and the city of Bârlad

Abstract: Throughout its history, the town of Bârlad was visited repeatedly by Romanian monarchs. Carol I was the one who visited it the most, both during his travels throughout the entire country and due to some military operations in the region. King Ferdinand I set his residence in the Royal Quarters on the Slobozia - Zorleni domain when he took refuge (from December 1916 to January 1917).

Keywords: Bârlad, monarchy, Carol I, Ferdinand I

*

Dincolo de manifestările cotidiene existau în spațiul urban bârlădean¹ și evenimente având caracter spectacular și care trezeau temporar din amorțire provincialul târg moldav. Situat la intersecția unor importante artere de comunicație, orașul a fost tranzitat, și nu numai, de mai marii epocii, inclusiv de personalități cultural-artistice ce determinau reacții pe măsură din partea oficialităților și a populației.

Cele mai cunoscute și cu cele mai detaliate relatări se referă, desigur, la conducătorii statului: domnitorul Mihail Sturdza,² domnitorul Grigore Ghica, caimacamul Vogoride,³ domnitorul Al. I. Cuza⁴ și, ulterior, domnitorul Carol I,

* Școala nr. 1 „Iorgu Radu”, Bârlad; romanmrp@gmail.com.

¹ Pentru considerații generale vezi Mirela Proca, Marcel Proca, *Viața cotidiană în Bârladul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea*, Editura Sfera, Bârlad, 2011.

² Ion N. Oprea, *Campanie electorală. Fostul domnitor Mihai Sturza, la Bârlad*, în „Academia Bârlădeană”, Anul XVI, 3 (36), Trim. III, 2009, p. 16; Idem, *Ioan Antonovici depozitarul. Opere*, Editura Pim, Iași, 2011, vol. I, p. 205-206.

³ Iacov Antonovici, *Documente bârlădene*, vol. V, Atelierele Zanet Corlăteanu, Huși, 1926, p. 244-245.

⁴ Marcel Proca, *Al. I. Cuza și Bârladul*, în “Coordonate metodico-științifice”, Publicație județeană de comunicare didactică, Casa Corpului Didactic, Anul V, nr. 1, 2015, p. 19-20; *Ibidem*, în “Meridianul cultural românesc”, An I, Nr. 1, ianuarie-martie 2015, p. 132-133.

regele Ferdinand și regina Maria, Carol al II-lea și, nu în ultimul rând, regele Mihai I.

Cu prilejul primei călătorii prin Moldova, prințul Carol I, venind de Iași prin Vaslui, poposește la 25 august/6 septembrie 1866 la Bârlad, prilej cu care sunt consemnate următoarele: „Soarele arzător chinuiește mult pe călător pe drumul prăfuit până la Bârlad. Bârladul e un oraș frumușel, capitala districtului Tutova; primirea aici ca pretutindeni e nespus de călduroasă, se vizitează biserica, școala și spitalul, și la două se urmează drumul printr-un ținut frumos, păduros, spre Tecuci...”. Acesta este primul contact al monarhului cu urbea noastră și nu cel din anul următor pomenit de I. Antonovici, în atât de utila sa lucrare - *Documente bârlădene*. De la acesta toți scriitorii ulteriori preocupați de istoria locală, și nu numai, au preluat informația, omițând ori neluând în considerare scurta vizită din primul an de domnie.⁵

În 9 ianuarie 1867, când orașul Bârlad a avut onoarea de a-l primi din nou pe domnitorul Carol I de Hohenzolern-Sigmaringen, cu prilejul alegerilor de deputați, autoritățile locale au decis ca să fie găzduit la reședința Greceanu, actualul sediu al Protoieriei. La masa festivă au luat parte și o serie de personalități locale precum: Manolache Kostaki Epureanu și Scarlat Vârnav – devenit ulterior călugărul Sofronie. Cei doi se cunoșteau foarte bine pentru că studiaseră împreună la Paris și militaseră pentru unire. În perioada la care facem referire erau contracandidați la alegerile pentru Camera deputaților. Manolache Kostaki Epureanu a profitat de acest prilej pentru a-și tachina insistent adversarul politic, amintindu-i de tinerețea tumultoasă când jucau cancan la Paris în tovărășia demimondenelor *grizete*. Savurosul și spumantul schimb de replici, potrivit relatărilor contemporanilor, a înviorat atmosfera spre deliciul asistenței, poate cu excepția lui Carol I, mai riguros din fire.⁶

Merită subliniat că prima proprietate particulară a domnitorului Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen a fost moșia Slobozia - Zorleni, din județul Tutova,

⁵*Memoriile regelui Carol I al României (de un martor ocular)*, Erc Press, București, 2011, vol. II, p. 31.

⁶ „În 1867, Vodă Carol când au venit pentru prima oară în orașul Bârlad, au tras în casele lui Iancu Greceanu, astăzi aparținând avocatului M. Cristescu-Vasiliu (azi Protopopiatul Bârlad n. ns.). La recepția ce s-a făcut lui vodă, am luat și eu parte ca notabil și fruntaș al comerțului, oprit fiind apoi la Masa Domnească, ce s-a dat în seara zilei aceleia”. Iacov Antonovici, *op. cit.*, p.277; C. D. Zeletin, *Principesa Elena Bibescu marea pianistă*, Editura Vitruviu, București, 2008, p. 534; Pentru considerații privind familia Greceanu și casa unde a fost primit domnitorul vezi: Elena Monu, *Casa Greceanu - Actualul sediu al Protopiatului Bârlad*, în „Păstorul Tutovei”, serie nouă, Nr. 2, 2009, p. 26-28.

cumpărată din fonduri proprii.⁷ Fermă regală s-a dorit o unitate eficientă, un exemplu pentru localnici, o școală pentru progresul culturilor agricole, fiind dotată cu tot ce era considerat modern în materie de tehnică agricolă (prășitori, semănători, legătorii, pluguri etc.), ordine, disciplină și organizare.⁸

Aici, în anul 1898, cu sprijinul Casei regale și din inițiativa regelui Carol I, a luat ființă Orfelinatul agricol „Ferdinand” pe moșia regală⁹. Construcția clădirii¹⁰ a început din 1897 când Principele Ferdinand era grav bolnav și se dorea obținerea grației divine pentru facilitarea însănătoșirii acestuia. Obiectivul acestui așezământ era acela de a „crește cu îngrijire un număr de orfani săraci, aleși din clasele muncitoare și a fiilor de militari, pentru a fi pregătiți la viața agricolă prin practică și prin dobândirea cunoștințelor necesare unui țăran bun gospodar”.¹¹ La dispoziția orfelinatului au fost puse 25 ha teren arabil, fără a se plăti impozite. Acesta primea la anumite intervale de timp ajutoare financiare alături de: *Cercul Ofițerilor*,

⁷ Zorlenii au fost în vechime pământ domnesc, după cum reiese din cele 377 documente vechi din arhivele Casei Regale, parte consemnate de N. Iorga în „Studii și Documente”, vol. IV. Prima atestare este din anul 1522 din vremea lui Ștefăniță – Vodă, întărită și de alte hrisoave și înscrisuri domnești din vremea următorilor domni moldoveni: Aron Vodă, Ieremia Movilă, Vasile Voievod, Istrati Dabija Voievod, Alexandru Vodă, până la Aga Alecu Calimachi, care întregește definitiv moșia Slobozia-Zorleni, la 1818, și se întărește, înființând și clădind la Zorleni: palat cu parc mare împrejur, școala, velnițe, sălașe de țigani, eleșteu de pește, livada de duzi, vie, grădina de pomi roditori etc. În anul 1853 moșia Slobozia-Zorleni aparține hatmanului Alecu Rușeț Rosnovanu, care a primit-o de la Calimachi ca zestre, când s-a căsătorit cu fiica acestuia, Roxanda. Însă dezastru. După încetarea din viață a hatmanului, curajoasa Roxanda se va bate-n procese timp de mai mult de jumătate de veac pentru apărarea moșiei, râvnită-n anumite părți ale ei de vecini hulpavi, pe urma datoriilor catastrofale lăsate la moartea sa de risipitorul hatman, jucător pătimaș, și prins și de alte patimi mai rele încă... Ca într-un roman balzacian, hătmăneasa va pierde totul, și în aprilie 1886 moșia Slobozia- Zorleni cu trupurile sale va fi cumpărată de către M.S. Regele Carol I de la bancherii Pierre și Victor Monge și Francois Liet, la prețul de lei 1.355.750. Noul Domn, pentru a domni în România cu titlu de Rege, a avut la un moment dat obligația de a se împământeni în noua sa țară (<http://guguianu.ro/?p=305>, Internet) Suprafața moșiei măsoară 4012 fălci din care: 1600 în șesul Bârladului, 900 fălci în platoul Copăcelu, 400 fălci în platoul Mamina, 750 de fălci reprezentau pădurea Bujoreni. Liviu Gîndu, Irina Buzamăt, *Zorleni. Monografie geografică*, Editura Sfera, Bârlad, 2009, p. 95.

⁸ Gheorghe Gherghe, Sidonia-Elena Diaconu, *Prima carte pentru Zorleni*, Editura Sfera, Bârlad, 2009, p. 12; La reforma agrară din 1921 pe pământul fermei regale din Zorleni au fost împroprietăriți țărani din mai multe sate: Zorleni, Banca, Popeni, Ghermănești, Stoișești, Fedești, Horga. Țăranii din Zorleni au primit 2623 ha, din care 1880 ha din moșia regală și 743 din moșia Naumeasa. După reforma agrară, moșia regală a rămas cu 1864 ha. Această suprafață în 1931 a intrat în patrimoniul Ministerului Agriculturii, care a organizat o fermă model. După al Doilea Război Mondial, în 1948, pe această suprafață s-a înființat Întreprinderea agricolă de stat Zorleni. *Ibidem*, p. 108.

⁹ „Albina”, anul I, nr. 16, 18 ianuarie 1898.

¹⁰ Clădirea a fost făcută pe o parte din conacul lui Alecu Calimah, datat 1830.

¹¹ „Albina”.

*Congregațiunea Templului Carol, Societatea Regală Română de Geografie, Teatrul din București.*¹²

Întreaga activitate se desfășura după regulamentul de organizare elaborat în anul 1889 și revizuit în 1903 și 1906.¹³ Din acest regulament se remarcă faptul că „din munca orfanilor se va opri anual 5 % pentru cheltuieli de hrană și echipament, restul de 95% se va împărți anual în părți egale, numai pentru orfanii care au împlinit vârsta de 17 ani. Zestrea orfanului nu i se va da în bani ci în natură (casă, vite, instrumente agricole) când se va statornici pe pământul moștenit sau pe moșia Slobozia – Zorleni”.¹⁴ În caz contrar, autoritățile doreau ca acești copii să termine ciclul primar de învățământ și apoi să intre la diferite meșteșuguri.

Inaugurarea a avut loc la data de 18 octombrie 1898, în prezența Ministrului de finanțe, domnul George Palade¹⁵, Episcopul de Huși, Iacov Antonovici, administratorul domeniului privat al M. S. Regelui, domnul Basaet, și directorul Orfelinatlui, Mihai Lupescu.¹⁶ În cadrul amenajării Expoziției generale române de la 1906 **Pavilionul Domeniile Coroanei** (sau **Domeniul Coroanei**) cuprindea exponate realizate pe diferitele moșii regale inclusiv de la **Moșia Regală „Zorleni”** (Zorleni, Tutova) și **Orfelinatul Agricol „Ferdinand”** (Zorleni, Tutova).¹⁷

În testamentul regelui se specificau următoarele: “Moșia mea Slobozia-Zorleni¹⁸, din județul Tutova, cumpărată din moștenirea mea părintească, am

¹² 5.000 lei era subvenția primită de Teatrul din București, Arhivele Naționale Istorice Centrale, ds. 112/1913, f. 22. Din 1911, schitul Bujoreni era întreținut de Casa Regală, prin Administrația moșiei Zorleni.

¹³ *Regulament pentru întocmirea și organizarea Orfelinatlui Agricol „Ferdinand”, de pe moșia regală Zorleni-Tutova*, Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, 1906.

¹⁴ *Ibidem*, p. 10; vezi și Ionel Duma, *Zorleni 400- File de monografie*, în „Părerii Tutovene”, 25 martie 1994.

¹⁵ Om politic de factură liberal (n. 20 ianuarie 1857, Bârlad - d. 27 mai 1903, Bârlad) a fost un jurist, profesor, ziarist, care a îndeplinit funcția de ministru de finanțe al României în două perioade (1898-1899 și 1901-1902).

¹⁶ Gh. Vasiliu, *Bârladul de altădată*, S.C. Editura Sherpa SRL, Târgu Mureș, 2011, p. 29; Mihai Lupescu, după anii de apostolat la Broșteni 1884-1898, unde învățase I. Creangă, unde fusese judecător renumitul Arthur Gorovei după ce suplinise ca profesor un an la Bârlad (1889-1890) și devenit membru de onoare al Academiei în 1940, se stabilește la Bârlad, ca director al Orfelinatlui agricol din Zorleni 1898-1920. Prof. Mihai Luca, *Bârladul și Fălticeni. Contribuții remarcabile în folcloristica românească. Note de studiu*, în „Academia Bârlădeană”, Nr. 16, trim. III, 2004, p. 1. Printre învățătorii de aici s-au numărat Nicolaie Stoleru (erou de război din prima conflagrație mondială n. ns.) și Simion Kirileanu (scriitor și folclorist).

¹⁷ <http://www.ideiurbane.ro/pavilioanele-expozitiei-generale-romane-din-1906-2/>, Internet.

¹⁸ Ca productivitate se situa pe locul trei între domeniile coroanei după moșia Moșneasca și Broșteni.

destinat-o, printr-un act deosebit, iubitului meu nepot, Principele Carol de Hohenzollern (fratele lui Ferdinand n. ns.); Orfelinatul agricol "Ferdinand" va rămâne neatins pe moșie și întreținut de viitorul Rege al României"- primind și un legat de 500 000 lei.¹⁹ De asemenea, săracii din Bârlad, Botoșani, Brăila, Galați și Focșani primeau câte 8.000 lei. După criza dinastică, regele Ferdinand o va lăsa moștenire fiicei sale Elisabeta, regina Greciei.²⁰ Situația proprietății se va modifica prin Decretul nr. 2023/1930 privind promulgarea Legii nr. 140/1930 pentru autorizarea Ministerului Agriculturii și Domeniilor de a cumpăra de la Majestatea Sa Regina Elisabeta, moșia Slobozia-Zorleni din jud. Tutova. În 1948, prin Decretul Nr. 983 din 26 mai 1948 cele 137,00 ha, cu întreg inventarul necesar exploatareii, ce constituiau moșia Zorleni, au fost naționalizate.²¹

Aflat în toamna anului 1875 la Tecuci, pentru a urmări manevrele militare din acel an, Carol I a donat Spitalului "Elena Beldiman" suma de 2000 lei, spitalul fiind trecut pe listă la nr. 165. Vasile Gerescu, trimisul prefectului județului Tutova la Tecuci cu Lista de ofrande pentru spitalul „Bârladu”, va scrie mai târziu: „Pe contra pagină, la nr. 165, se arată iscălitura autografă a Înălțimii Sale, domnitorul României primită de subsemnatul în casele domnului I. Anastasiu în urbea Tecuciu în ziua de 22 octombrie 1875, în adinsu chematu din Bârladu prin telegrama domnului Iordachi Giurgea, prefectul județului Tutova”.²²

Mai târziu, alți membri ai Casei Regale au făcut donații spitalului din Bârlad. Între aceștia se remarcă regina Maria, care, la 23 mai 1916, dăruia o sumă importantă de bani. Alături de ea semnează și cele două principese Elisabeta și Mărioara. Urmează cu donații în Lista de ofrande, într-o ordine aleatorie și cu date diferite, așa cum fiecare și-a găsit loc pe pagină: Alexandru Constantinescu (1859-1926), ministrul agriculturii, dr. Constantin Angelescu (1869-1948), ministrul instrucțiunii, Dumitru Radu Ioanițescu (1885-1970), ministrul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale, dr. Ion Costinescu (1872-1951), Victor Slăvescu (1891-1977), Ion Inculeț (1884-1940), Ion Manolescu Strunga (1891-1950) și alții.²³

Viața cotidiană a fost determinată și influențată și de existența garnizoanei orașului Bârlad, cunoscând dincolo de elementele obișnuite și alte aspecte mai interesante și spectaculare. Spre exemplu, ne putem referi la diferitele manevre militare desfășurate pe raza orașului. Astfel, în baza Decretului din 28 august 1882, o parte din armata permanentă și din cea teritorială a fost concentrată între Focșani

¹⁹ http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/testamentul-regelui-carol-i, Internet.

²⁰ <http://cultural.bzi.ro/inedit-testamentul-regelui-ferdinand-i-7858>, Internet.

²¹ <http://jurnalul.ro/special-jurnalul/averea-confiscata-a-regelui-mihai-32678.html>

²² Viorica Zgutta, *Carol I pe meleaguri vasluiene*, <http://www.monumentul.ro/pdfs/Viorica%20Zgutta%2008.pdf>, Internet.

²³ *Ibidem*.

și Bârlad, pentru instrucție și manevre, în perioada 20 septembrie - 4 octombrie 1882. Cu această ocazie, orașul a primit vizita M. S. regelui Carol I, care și-a stabilit aici cartierul general, a reginei Elisabeta, a episcopului Calinic Dima al Hușilor, a reprezentanților armatelor străine ce au participat ca observatori la manevre.

În 25 septembrie 1882, aflat la Bârlad cu ocazia acestor manevre militare, regale Carol I, în toastul ținut, spunea:

„Țara întregă privește cu dragoste și încredere armata care are onorul de a fi paza și scutul patriei și care trebuie să pună toată silința spre a răsplăti, prin râvnă și o muncă neîntreruptă, marile sacrificii care națiunea își impune pentru ea prin luptele glorioase pe câmpiile Bulgariei, România a dobândit un loc de onoare între statele militare. Sfânta datorie a armatei este de a păstra neatins acest însemnat rezultat și a fi totdeauna zeloasă de renumele său. Nimeni nu știe ce viitorul ascunde în sânul său, noi însă știm că trebuie să ne pregătim, să ne întărim și să ne rezemăm numai pe propria noastră putere. Sunt, dar fericit de a vede cu ocaziunea acestor manevre, o mare parte a armatei concentrată din toate unghiurile țării și a constata avântul și progresul instituțiilor noastre militare.

Mulțumesc țării și armatei, care împreună au contribuit a împlini dorința mea, cea mai vie și ridic acest pahar pentru fericirea și tăria României, care, sunt convins nu se va căi niciodată de toate sacrificiile care le face pentru armata sa.

Să trăiască România ! Să trăiască armata !”

Pe 2 octombrie același an sosește la Tecuci, venind de la Sinaia, regina Elisabeta, care este întâmpinată de Carol I, cei doi plecând la Bârlad. A doua zi, familia regală asistă la serviciul divin, vizitează spitalul „Elena Beldiman” și Școala profesională de fete. Pe 4 octombrie regele vizitează Liceul „Codreanu”, Școala Normală, Școala de meserii, Școala de băieți nr. 3 și Școala primară nr. 2, iar pe 5 octombrie Prefectura, Cancelaria și magazia Regimentului 12 Dorobanți și Primăria Bârladului. Are loc apoi festivitatea de trecere în revistă a trupelor.²⁴

În onoarea tuturor acestor oaspeți, la 15 octombrie 1882 s-a dat un spectacol muzical, urmat de un banchet în grădina și sala “Renașterea” (în fapt după descrierile contemporanilor o simplă baracă²⁵), având bineînțeleș și o latură culinară.²⁶ A luat parte, de asemenea, principesa Elena Bibescu care a stat lângă regină, și episcopul Hușilor Calinic Dima Ploieșteanul (1834-1887), episcopul Hușilor și vicar al Mitropoliei Moldovei. Slujba religioasă care a precedat festinul s-a ținut, în prezența cuplului regal, la biserica Sfântul Ilie, al cărei cor a fost dirijat de

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ Bârlădenii continuau să îi zică acestei hardughii „*țarcul grecului*”, deoarece servise la început vânzării de coloniale de către grecul Manzavinatos. Scena din această sală avea să se construiască mai târziu, în 1894. C. D. Zeletin, *op. cit.*, p. 482.

²⁶ Col. V. Costan, *Istoricul garnizoanei militare din Bârlad*, (în *mss.*).

Lascăr Hârjescu, profesorul de muzică vocală a Școlii Normale. Și cum scrie cu finețea sa caracteristică domnul C. D. Zeletin: „Puținele descrieri din presă ale interiorului barăcii nu redau, totuși, acea demnitate care, cu siguranță, o făcea, vrednică să-l primească pe regele țării. În privința exteriorului, baraca nu era decât o baracă...”. În orice caz rămâne plăcut impresionat de frumusețea doamnelor prezente²⁷. Adoua zi, luni 16 octombrie 1882, avea să noteze: „Elisabeta cântă cu Elena Bibescu. Ploaia încetează”²⁸.

Ziua următoare, regele însoțit de Principele moștenitor, a vizitat cazarma Regimentului 12 Dorobanți, Școala publică de băieți nr. 2, Externatul secundar de fete, Școala primară de fete, Școala normală, Pensionatul particular Drouhet, Gimnaziul real și moșia Zorleni - Slobozia, proprietatea particulară a regelui Carol.

În cadrul acestui banchet organizat la încheierea vizitei regale, Carol I a subliniat atmosfera plină de dragoste a bârlădenilor: „În tot timpul șederii noastre în urbea Bârlad, am fost întâmpinați de atâtea semne de dragoste din partea tuturor cetățenilor și am găsit o primire așa de călduroasă, că zilele petrecute în mijlocul domniilor voastre; vor rămâne neșterse în inimile noastre. Mulțumind Bârladului pentru devotamentul ce ne-a arătat și pentru patriotismul de care a dat dovezi atât de mari prin larga ospitalitate dată la 23.000 ostași, ridic acest pahar pentru fericirea și dezvoltarea orasului și a județului și în sănătatea cetățenilor”²⁹.

Regina Elisabeta cunoștea și ea Bârladul, îi era însă familiar mai mult datorită câtorva prietene bârlădence, unele dintre ele petrecându-și adevărate stagii în saloanele ei artistice de la București ori de la Sinaia. O amintim întâi de toate pe Elena Bibescu, pe sora ei Ecaterina Esarcu, pe fiica acesteia, Maria Magdalena

²⁷ *Apud C. D. Zeletin, op.cit., p. 533-534*; O sumară descriere a acestei vizite o avem și datorită memoriile unui institutor din acele vremuri: „Cu ocazia manevrelor din toamna anului 1882, ce a avut loc în împrejurimile orașului nostru, M. S. Regele, având cartierul pe tot timpul manevrelor în oraș, a binevoit să viziteze școlile, între care și școala unde funcționam eu, întovărășit la această vizită, pe lângă alți demnitari, și de ministrul de Instrucțiune publică, Gheorghe Chițu.

M. S. Regele a vizitat și a pus întrebări din diferite obiectele din program la toate clasele, dar în special la elevii din clasa a IV-a unde funcționam eu în calitate de institutor. Întrebările ce au fost puse de M. S. Regele au fost asupra istoriei patriei: domnia lui Mihai Viteazul, din geografie, Țările Române din imperiul Austro-Ungar. Răspunsurile sigure, clare și precise ale elevilor a mulțumit pe M. S. Regele și domnul ministru al instrucțiunii publice, care, acesta din urmă, adresându-se către mine mi-a zis „Vei fi decorat din ordinul M. S. Regelui”.

Domnul ministru al Instrucțiunii publice cu ordinul No. 1831 din 24 februarie 1884 îmi înaintează brevetul No. 1458, prin care M. S. Regele îmi conferă Ordinul Coroana României în grad de cavaler”. *Memoriu scris și subscriș de Ioan Vasiliu. Institutator onorific, în Iacov Antonovici, op. cit., p. 227-228.*

²⁸ C. D. Zeletin, *op.cit.*, p. 534.

²⁹ Viorica Zgutta, *op. cit.*, p. 4.

Esarcu și pe Natalia Palladi-Susanu. Corespondentă asiduă, regina le scria prietenelor ei la Bârlad ori la Epurenisau i se scria din Bârlad ori din Epureni.³⁰

Spre a ilustra impactul reprezentat de monarhie asupra societății bârlădene reproducem o apariție din presă. Ziarul „Paloda”, din 9 și respectiv 11 mai 1894, preciza, spre exemplu, următoarele: „Informațiuni. Programul serbării zilei de 10 mai:

I) La ora 10 și jumătate dimineată se va celebra la Biserica Catedrală un Te deum de către părintele protoiereu al județului, înconjurat de cler, în asistența domnului prefect de județ și a autorităților civile și militare.

II Sergenții de oraș vor fi așezați pe străzi între Catedrală și străzile principale.

III Elevii Școlii Normale, ai Liceului și ai Gimnaziului cu drapelele lor, vor asista la ceremonie în piața bisericească, aranjați de profesori în înțelegere cu comandantul paradei.

IV După terminarea serviciului divin, defilarea și felicitările se vor primi la palatul Prefecturii.

V Toate magazinele din oraș, în semn de respect pentru această mare sărbătoare, până la orele 13 din zi să fie închise.

VI De la orele 3 până la 6 p. m. muzica Primăriei execută diferite arii în Grădina Publică a orașului.

VII La ora 8 seara muzica Regimentului va face o retragere cu torțe pe străzi după care, la ora 10, va cânta în centrul orașului, lângă Podul de piatră.

Făcut astăzi 6, Mai 1895, în cabinetul Prefecturii județului Tutova.

Prefect, Șutzu

Comandantul Garnizoanei, Lt.- Col. Diculescu.

Primar, N. C. Budu”.³¹

Și serialul continuă ... se publică desfășurarea Zilei Naționale la Bârlad: „Ziua de 10 Mai s-a serbat în orașul nostru în toată splendoarea. Străzile: Principală, Ștefan cel Mare și strada Speranța până la Palatul administrativ sunt decorate cu steaguri tricolore. Pe la orele 10 s-a oficiat un Tedeum la biserica catedrală Domneasca de Protoiereul județului înconjurat de clerul orașului, la care au luat parte toate autoritățile civile și militare, garnizoana din orașul nostru, elevii școlilor primare și secundare și un public numeros. După terminarea serviciului divin, Grigore Șuțu, prefectul județului, a primit felicitări în sala de recepție a Palatului Administrativ, din partea autorităților pentru M.S. Regele, mulțumindu-le pentru aceasta și încredințându-le că va fi interpretul fidel către guvernul M. S. pentru aceste felicitări. Seara, orașul a fost splendid iluminat când armata, cu muzica în

³⁰ C. D. Zeletin, *op.cit.*, p. 535.

³¹ „Paloda”, 9 mai 1895.

frunte, a executat retragerea cu torți prin cele mai importante străzi. Focuri bengale și rachete au fost aruncate din balconul clubului conservator, a cărui inaugurare s-a făcut chiar în această seară”³².

Nu exista televiziune și documentare de arhivă, dar presa o suplinește în epocă cu succes, prezentându-ne peste ani evenimentul aproape fotografic, cu toate etapele sale.

De asemenea, o bună impresie au lăsat locuitorilor Bârladului manevrele militare din 23-28 septembrie 1894 desfășurate în zona Bârlad-Crasna la care au participat regele Carol I și principele Ferdinand. Deși orașul a găzduit timp de 5 zile 20.000 de militari, „nici o nemulțumire nu avem a înregistra”, se scria într-un ziar local, „nici cel mai mic incident, căci, spunem cu mândrie că, de la general și până la soldat, s-a observat o perfectă ordine, o delicatețe ce indică o distinsă cultură”.

Desfășurarea acestor manevre pe lângă aspectul spectacular al parăzilor, recepțiilor, banchetelor, balurilor, spectacolului uniformelor ofițerilor de diferite grade și arme, producea învierea comerțului local și înflăcăra imaginația tinerelor domnișoare ce începeau să viseze la o posibilă partidă. Dincolo de acestea mai erau și alte părți pozitive pentru locuitori. Înainte de începerea manevrelor, în zona Bârladului a sosit un batalion de geniu care „a pus în bună stare podurile, fântânile ce începuseră să sece și alte lucruri care puteau să împiedice executarea regulată a planului de manevre”³³.

O asemenea desfășurare de forțe și, mai ales, prezența Majestății Sale Regele nu putea să nu intre în atenția opiniei publice bârlădene și a presei, care va alocă pagini substanțiale evenimentului, din care vom face doar spicuri pentru a avea o radiografie a evenimentului în epocă: „...Zilele de 20, 21 și 29 vor rămâne memorabile în amintirea concetățenilor noștri, în aceste zile peste 20.000 de oameni au fost așezați în corturi în partea nordică a orașului nostru, parte ce prezintă o întinsă câmpie, înconjurată la est și vest de dealuri și udată de râul Bârlad.

Joi 22 curent, orele 9 și jumătate dimineața, trenul regal sosise în gara noastră, aducând pe principele Ferdinand cu toată suita sa și batalionul I de vânători. Orașul era frumos decorat. Lumea compusă din bărbați, femei și copii, începuse să se adune pe stradă încă de la ora 8 dimineață. Prefectul județului, dl. G. Emandi, a dat dispoziții ca la recepția principelui, ce a avut în salonul gării, destul de bine și cu gust decorat să se vadă o deplină ordine. [...]

Toate trupele au fost scoase în ordine în stradă. Principele, după marșul de o oră făcut pe Bulevardul Elisabeta și pe străzile Traian și Principală, ce lega Gara cu Grădina Publică, sosește cu batalionul său. Trecerea marțială făcută în fața trupelor,

³² „Paloda”, 11 mai 1895.

³³ Col. V. Costan, *Istoricul garnizoanei militare din Bârlad*, (în mss.).

a atins sublimul. Muzica și uralele, ce izburneau din piepturile a 20.000 de oameni făceau să răsunе văile. [...] După dejun, porni spre Zorleni, proprietatea casei regale, unde și-a așezat cartierul Prințiar.

Seara, toți generalii și coloneii din regimente fiind poftiți la Zorleni au luat cina împreună cu Alteța Sa Principele Ferdinand. A doua zi a trecut prin oraș M. S. Regele, însoțit de principii de Saxa Meiningen și Coburg”.³⁴

Și acum, în discursul său, regele amintește de istoria românilor, dar și de respectul pe care-l poartă locuitorilor din această zonă a țării: „Cu un simțământ de mândrie am străbătut în aceste zile de manevră, vechile câmpuri de luptă pe care marele Domn al Moldovei a câștigat cea mai strălucită izbândă, care a hotărât de viitorul țării și a avut chiar o înrăurire asupra evenimentelor din Europa. Numele lui Ștefan-Vodă și vitejia ostașilor săi găseau atunci un puternic răsunset în toată lumea creștinească și faptele sale războinice au rămas pururea ca vrednică pildă pentru neamul românesc. Ele au împlântat întrânsul virtuțile militare și, după 400 de ani, urmașii vitejilor din trecut au dobândit prin sângele lor mărirea și neatârarea României. Salut dar cu deosebită bucurie, în aceste locuri istorice, o mare parte a armatei mele, sigur fiind că ea întotdeauna va fi pătrunsă de înalta sa datorie. Ridic paharul meu în onoarea Corpurilor III și IV, care și-au atras în timpul manevrelor via mea mulțumire. Sper că veți păstra de aceste zile pline de învățătură o amintire tot așa de adâncă, precum este bucuria ce o resimt de a mă găsi în mijlocul Dvoastră.

Să trăiască armata! [...]”³⁵

La 11 octombrie 1889, Carol I și Principele Ferdinand ajung din nou la Bârlad pentru a vizita câteva obiective din Bârlad, dar și moșia de la Zorleni. Cu acest prilej, în discursul său, Carol I afirma: „Totdeauna Bârladul mi-a dat dovezi temeinice de iubire și devotament. Strălucita primire ce mi-a făcut astăzi mie și moștenitorului prezumtiv al coroanei, e o nouă chezășie a simțămintelor sale către tron și dinastie. Închin dar acest pahar în sănătatea cetățenilor și pentru prosperitatea orașului Bârlad și a județului Tutova”³⁶

Militarii garnizoanei Bârlad au contribuit activ la viața comunității în care își făceau misiunea. Sărbătorile laice sau creștinești erau prilejuri pentru desfășurarea unor ceremonialuri militare la nivelul orașului cu: parade, retrageri cu torțe etc. Totodată, se organizau concursuri sportive, activități cultural-artistice cu un pronunțat caracter educativ. Ei au sprijinit material unele societăți de binefacere, cum a fost cea a “Doamnelor Române Bârlădene”³⁷.

³⁴ „Paloda”, 29 septembrie 1894.

³⁵ Viorica Zgutta, *op. cit.*

³⁶ *Ibidem.*

³⁷ Col. V. Costan, *Istoricul garnizoanei militare din Bârlad*, (în *mss.*).

Orice trecere prin urbe a unor personalități, mai mult ori mai puțin marcante, avea drept consecință organizarea unor primiri festive, orașul îmbrăcând haine de sărbătoare. Din păcate, aceștia plecau și Bârladul se întorcea la imaginea sa reală, anostă, colbuită sau înnoioată, după cum dicta vremea și celelalte *racile*. Pe 20 noiembrie 1889 Bârladul este vizitat de primul ministru de atunci, G. Gr. Cantacuzino. Ei și ce? par a spune bătrânii clătinând ușor din cap. Dar tinerimea se bucură: „Nenumărații privitori adunați pe ambele trotuare au salutat cu urale zgomotoase. Toate străzile sunt frumos pavoazate cu drapele tricolore și ghirlande de verdeață, iar din mai multe balcoane doamnele aruncă flori”.³⁸

Unul din cele mai spectaculoase evenimente a fost primul zbor aviatic deasupra orașului, efectuat de un fiu al locului, Gh. Negrescu, și căruia i s-a făcut o primire triumfală la 27 mai 1912. Foștii lui profesori de la Liceul Codreanu au organizat un banchet la Restaurantul Manzavinatos și i-au oferit un ceas de aur.³⁹ A doua zi i-a făcut o demonstrație de zbor regelui Carol I sosit la Bârlad (ultima vizită a acestuia în urbe) de la Iași, unde, cu o zi înainte, asistase la dezvelirea statuii lui Al. I. Cuza, din Piața Unirii. Dacă venirea aviatorului Gh. Negrescu a reprezentat o plăcută surpriză, cea a regelui era cunoscută și minuțios planificată⁴⁰: „PROGRAMA - recepțiunii Majestății Sale Regelui în ziua de 28 Mai 1912 la Bârlad: I. La ora 10 jum. Majestatea Sa Regele va sosi în automobil la biserica Catedrală, unde se va oficia un Te Deum de protoereul județului, înconjurat de întreg clerul orașului, și cor; II. La ora 11 a. m. Majestatea Sa Regele va traversa orașul

³⁸ „Bârladul”, 20 noiembrie 1889.

³⁹ „A doua zi (28 mai 1912 n. ns.) era anunțată vizita, la Bârlad, a regelui Carol I care, în ajun, inaugurase la Iași statuia lui Vodă Cuza.

Am mutat avionul în zbor pe câmpul de la sudul orașului, lângă cazărmi, unde întreaga garnizoană urma să fie trecută în revistă de rege.

Fiind cu avionul în flancul trupelor, revista a început cu avionul meu, regele oprindu-se întâi la mine; i-am dat raportul, am executat un zbor în jurul câmpului, după care a început revista trupelor terestre.” Gh. Negrescu, *Amintirile unui pionier al aerului*, în *Bârladul odinioară și astăzi*, vol. III, București, 1984, p. 270; Pentru informații privind personalitatea aviatorului și evenimentul în sine, vezi: Constantin Chiper, *Personalități militare bârlădene*, Primăria Municipiului Bârlad, 2001, p. 38; Radu Coroamă, *Piese din patrimoniul cultural național referitoare la viața și activitatea generalului vasluian Gheorghe Negrescu*, în „Acta Moldaviae Meridionalis”, XV – XX, vol. II, 1993-1998, p. 122; Traian Nicola, *Valori spirituale tutovene. Biobibliografii*, Primăria Municipiului Bârlad, 2003, vol. V, p. 270; Un alt fost bârlădean pomenește de un miting aviatic în 1911, dar nefiind susținută de nici o altă sursă din cele cercetate, ne permitem să ne exprimăm îndoiala, fiind posibilă o eroare de memorie. „Pe același câmp (al iarmarocului n. ns.) am fost dus de părinți la primul miting de aviație ce a avut loc la Bârlad, prin 1911 (???), cu aeroplane felurite...” . Pompiliu Voiculeț – Lemeny, *Primele amintiri*, în *Bârladul odinioară și astăzi*, vol. I, București, 1980, p. 716.

⁴⁰ I. Antonovici, *op. cit.*, p. 297-298.

pentru a merge la căzărmi, unde va inspecta trupele; III. La ora 12 Majestatea Sa Regele va primi la palatul Administrativ în sala de recepțiune; pe reprezentanții națiunii, autoritățile locale și cetățenii județului și ai orașului, cari vor binevoi a se așeza în modul următor: În dreapta intrării: 1) D-nii Senatori și Deputați. 2) Comandantul garnizoanei. 3) Primarul cu Consiliul Comunal. 4) Clerul. 5) Președintele Consiliului județean și membrii Consiliului. 6) Președintele tribunalului cu membrii tribunalului, Judele instructor, procurorul, Judecătorii de ocol și toți stagiarii. 7) Decanul cu întreg baroul avocaților, 8) Administratorul financiar cu șefii de secție. 9) Corpul medical și veterinar al orașului și județului. 10) Camera de comerț. 11) Președintele comitetului Comunității Israelite. 12) Banca Națională și reprezentanții celorlalte bănci.

La stânga: Viceconsulul Austro-Ungariei, Foștii demnitari și foștii reprezentanți ai județului și orașului, rugați a se așeza după pozițiunile ce au ocupat. Corpul didactic secundar, normal, și primar. Domni și doamne care doresc a saluta pe Majestatea Sa Regele.

De la Palatul Administrativ Majestatea Sa Regele va porni la gara Bârlad, iar la ora 2.00 va avea loc plecarea trenului Regal din Bârlad.

Elevii și elevele școalelor vor fi așezați pe bulevardul Gării, școalele de băieți ocupând partea dreaptă, iar cele de fete partea stângă a bulevardului.

Prefectul jud. Tutova V. Călinescu”.

În timpul primului război mondial, Orfelinatul din Zorleni a fost transformat în spital, apoi în Cartier Regal. În timpul retragerii din decembrie 1916, familia regală își va găsi adăpost la conacul de pe moșia Slobozia-Zorleni.

Pe 28 noiembrie/11 decembrie regina nota cu tristețe în jurnal că se află la Zorleni – “un sat dărăpănat și trist”.⁴¹ “Am venit aici, la Cartierul General. Loc urât, prost întreținut, dar înăuntru arată destul de bine, fiindcă au adus o parte din mobilele salvate de la Sinaia.

Chiar m-a tulburat profund vederea mobilei din camera mea de aur, până și a pernelor mele preferate etc.

Dar nu mi-ar plăcea deloc să locuiesc aici – casa e prost așezată, împrejurimile sunt prost întreținute.

Încă din tren, a trebuit să primesc vizită după vizită. Brătianu⁴², Mosolov⁴³, generalul Fournier .

⁴¹Maria Regina României, *Jurnal de război (1916-1917)*, Humanitas, București, 2014, p. 307.

⁴²Aflat și el la Bârlad - care devenise pentru scurt timp capitala țării. La Bârlad au funcționat și Marele Cartier General al armatei române (condus de generalul Dumitru Ilescu și ulterior generalul Constantin Prezan), Cartierul general al armatei a IV-a ruse, Comandamentele Armatei a-I-a și a-II-a și un centru de meteorologie.

Am sosit cu puțin înainte de prânz. Nando⁴⁴ rămâne calm, în ciuda nenorocirilor noastre. Carol e trist, dar tinerețea își păstrează întotdeauna speranța. Prânz mare, cu toți aghiotanții și cu Brătianu, Mosolov și Fournier”⁴⁵.

Învestirea generalului Constantin Prezan în funcția de șef al Marelui Stat Major (Marele Cartier General) s-a realizat la 2/15 decembrie 1916 la Zorleni, fiind într-o bună măsură și opera reginei Maria⁴⁶. Câteva zile mai târziu, respectiv la 1/14 decembrie, ea nota plina de satisfacție în jurnalul său, că cererea sa fusese satisfăcută, Prezan fiind în fruntea Marelui Stat Major. Regina Maria l-a întâlnit, la 5/18 decembrie 1916, pe Prezan, la Zorleni, lucru ce i s-a făcut plăcere, „căci aveam de mult o mare dorință să i se dea locul pe care îl are acum: șef al Marelui Stat Major”⁴⁷.

În zilele următoare regina vizitează spitalele din Bârlad, școala de șoferi „Regina Maria”⁴⁸, unde erau pregătiți șoferii pentru ambulanțe, „barăcile cu răniți”, depozitele militare de la gară⁴⁹ și, în repetate rânduri, Cartierul General. La 14/27 decembrie se deplasează spre Tutova și ne lasă o descriere a haosului ce domnea în zilele retragerii: „Era pe drumurile acelea tot ce se poate imagina, convoaie rusești și românești, refugiați, trupe automobile, unii mergând într-o direcție, alții în cealaltă, iar noi nu puteam să urmăm o cale îngustă prin mijlocul lor, pe care dădeam în groapă după groapă – înaintam așa de încet, încât a trebuit să ne întoarcem înainte să ajungem la destinație. Pe marginea drumului zăceau cai morți sau pe moarte [...]”⁵⁰.

⁴³ Alexandr A. Mosolov (n. 1854), general; pentru scurt timp, la sfârșitul anului 1916 și în primele luni din 1917, ministrul plenipotențiar al Rusiei la Iași (n. ns.).

⁴⁴ Regele Ferdinand (n. ns.).

⁴⁵ Maria Regina României, *op. cit.*, p. 251-254.

⁴⁶ Aceasta, a avut, la 28 noiembrie/11 decembrie 1916, la Zorleni, o lungă convorbire cu Ferdinand pe care s-a străduit să-l convingă că trebuia să i se dea lui Prezan o situație „în care să poată lucra cu temei, căci e omul în care se încrede și armata și poporul”.

⁴⁷ I. G. Duca, *Memorii. Războiul (1916 – 1917)*, vol. III, ediție și indice de Stelian Neagoe, Editura Machiavelli, București, 1994, p. 46 – 47.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 256-257.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 308.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 278; Aspectul Bârladului în perioada primului război mondial a fost descris sugestiv și de către dr. Vasile Bianu, devenit, datorită nevoilor frontului, medic militar, având rangul de colonel (r). În drum spre Iași, unde era concentrat, el a făcut și un popas la Bârlad între 23 decembrie 1916 și 5 ianuarie 1917, descriind atmosfera din oraș în lumini destul de sumbre: „Orașul Bârlad ni s-a părut cu o înfățișare greu de descris: lume multă de tot felul circula pe străzile-i pline de noroi. Pe lângă orășeni, treceau în sus și în jos soldații români și soldații ruși între care cazaci călări cu sulitele lor înfiorătoare, toți erau triști, nicăieri nu vedeai fețe vesele și grăbite, cum ar fi trebuit să fie în preajma Crăciunului”. Gh. Clapa, *Bârlădenii în războiul pentru întregirea neamului*, în *Bârladul odinioară și astăzi.*, vol. I, București, 1980, p.134-135; O altă descriere sumbră o avem de la Căpitanul J.D. Scale: „Orașele mari ca Iași și Bârlad sunt în prezent pline de ofițeri români îmbrăcați cu fast, pudrați și machiați care nu fac absolut nimic; unii dintre ei, fără îndoială, sunt în

La 13 ianuarie 1917, Regele Ferdinand și Regina Maria, însoțiți de Principele Știrbey⁵¹, au vizitat orfelinatul. Cu această ocazie Regina Maria a oferit câte un ban de aur fiecărui orfan, la rândul lor aceștia au oferit în dar un miel alb, ... “Noi copii orfani și săraci adunați aici din mila Mărețului nostru Rege, vă rugăm să primiți de la noi acest miel” (consemnează M. Lupescu directorul orfelinatului)⁵².

Dacă Regina Maria, împreună cu patru copii (Nicolae, Marioara, Elisabeta și Ileana) au părăsit mai devreme acest refugiu, Regele Ferdinand I împreună cu Marele Cartier General au rămas la Zorleni, lângă Bârlad, până la sfârșitul lunii ianuarie 1917 (martie?), când s-a putut stabili în Palatul Cuza Vodă, din strada Lăpușeanu, în care funcționa Creditul Financiar Urban.⁵³

În miticul urban bârlădean s-a încetățenit, în perioada de după 1866, ideea monarhiei. Astfel, strada principală purta denumirea de Regală, iar din 1930 porțiunea până la Poșta de Bulevardul Carol al II-lea, Bulevardul Manolache Costache Epureanu s-a numit Bulevardul Principele Ferdinand. Bulevardul

permisie, însă majoritatea absentează de la unitățile lor. Cu un astfel de exemplu cu greu pot fi învinovați soldații simpli dacă fac și ei același lucru, iar satele sunt pline de soldați români care nu fac nimic. Cred că de curând a fost emis un ordin care cere tuturor soldaților și ofițerilor români să se alăture unităților lor de îndată, anulând toate permisiile și cerând tuturor gradelor care au permisii medicale să se prezinte pentru examinare. Ofițerii își tratează oamenii ca pe niște câini, iar oamenii nu au niciun respect față de ofițerii lor. Armata română cu ofițerii săi cred că este mai mult decât nefolositoare, însă cu alți ofițeri și cu întăriri din partea trupelor ruse ar fi excelentă. Nu sunt neobișnuite rănile auto-provocate. (...) Comunicațiile. Căile ferate sunt într-o stare de haos indescriptibil din pricina transferului a mii de vagoane spre spatele frontului. Gările sunt blocate cu vagoane încărcate sau goale. Trenuri cu provizii necesare urgent sunt pierdute și chiar dacă sunt găsite este imposibil să fie mutate. Unii dintre șefii gărilor sunt germanofili cunoscuți și fac tot ce le stă în putere să înrăutățească situația. Mereu au loc accidente, drept urmare a activității agenților germani și, cu actualul control comun ruso-român, vor continua să aibă loc. Gările mai mari au un comandant român și unul rus care aproape de fiecare dată au interese contradictorii. Trenurile pleacă de multe ori fără niciun fel de anunț și soldații sunt lăsați în număr mare în urmă. O călătorie de 60 de kilometri poate dura 4 sau 24 de ore. Am călătorit cu un tren al Crucii Roșii plin de răniți de la Tecuci la Bârlad – 60 de kilometri parcurși în 23 de ore” (http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/haosul-stapanea-tot-frontul-romanesc-primul-razboi, Internet)

⁵¹Barbu Știrbei (1870-1946), om politic, administrator al Domeniilor Coroanei (din 1913), prietenul intim al reginei Maria (n. ns.).

⁵² M. Lupescu, *Arătare despre orfelinatul agricol „Ferdinand” de pe moșia regală Zorleni-Tutova*, Institutul de arte grafice Carol Gobl, București, 1906; La 23 septembrie 1943, a fost vizitat de doamna Maria Antonescu, soția mareșalului Ion Antonescu. În urma cutremurului din 1977, clădirea orfelinatului a fost avariata, putând fi însă reparată cu ușurință. Dar datorită directivelor epocii s-a recurs la măsura demolării. Pe locul acestei clădiri, se mai pot vedea doar temeliiile și o placă comemorativă pusă în anul 1994, când s-au aniversat 400 de ani de atestare documentară a satului Zorleni. Gh. Vasiliu, *op. cit.*

⁵³<http://www.ioanscurtu.ro/1916-1917-viata-cotidiana-in-iasi/>, Internet.

Primăverii s-a numit Bulevardul Elisabeta. Înainte de 1948 a existat Școala Normală “Principele Ferdinand” și un parc Carol al II-lea. Cu ocazia inundațiilor din 1932, pe lângă alte oficialități, urbea a beneficiat și de vizita regelui Carol al II-lea pentru a constata dimensiunile dezastrului. Revista „Documente răzășești” precizează, la capitolul *Diverse*, următoarele: „M. S. Regele Carol II la Bârlad. La un scurt interval de timp, regele vizitează de două ori orașul nostru, pentru a vedea pustiirea făcută de valurile furioase a unui minuscul pârâu, ce din nenorocire își are drumul croit tocmai prin centrul târgului; precum și al doilea prăpăd ce l-au cășunat apele Bârladului, care și-a desăvârșit opera de distrugere începută în primăvară. Pe drumurile aceste bătute de atâția mari voievozi din vechime, continuând o bună tradiție, vine Regele României având alături pe Regalul Său Copil – Voievodul Mihai, să aline suferința și să insuflă nădejdi atâtor nenorociți loviți de soartă. Femeia disperată de pierderea celor doi copii, care, cu privirea rătăcită au căzut în genunchi înaintea Suveranului, lacrimile și doleanțele întregii mulțimi, zugrăveau îndestul tragedia acestui oraș. Regele a împărțit personal mai multe sute de mii la sinistrați. Și gestul prințului moștenitor, care auzind pe o sărmană bătrână că are șapte copii, a scos grăbit din buzunar o sumă de bani și a dat-o cu vădită satisfacție că face un bine. Dragostea și recunoștința pe care au arătat-o bârlădenii Suveranului cu acest prilej, ne îndeamnă să tipărim această însemnare, ca să se știe”.⁵⁴

După 1989, istoria Bârladului marchează și alte opriri ale familiei regale în urbea moldavă. Prima se înregistrează în mai 1997 când regele Mihai I, aflat într-un circuit prin țară, face o scurtă vizită la Palatul Comunal, continuată printr-o întâlnire cu oficialitățile locale. Urmează treceri ale cuplului princiar Radu Duda și a principesei Margareta în 5 noiembrie 2006 și 3 iunie 2009. Trebuie menționat și faptul că familia principelui Duda are rădăcini bârlădene, tatăl său fiind înmormântat la cimitirul Eternitatea – Bârlad.

⁵⁴ „Documente răzășești. Revistă regională de acte vechi, mărturii tradiționale și relicve istorice”, Ediție anastatică (1932-1934), Editura Sfera, Bârlad, 2015, p. 32.